

Митрополит Іван Мартиняк

ПРОПОВІДЬ
на урочистостях в Млинах 7 грудня 2010 р.
з нагоди 140-ліття смерті о. Михайла Вербицького

Боже Слово каже так: *Ніхто не живе для себе і ніхто не вмирає для себе. Хто живе, живе для Бога і хто вмирає, вмирає для Бога.* Ці слова можна віднести до покійного отця Михайла Вербицького. Не жив для себе, жив для других і для Бога. В іншому місці Боже Слово говорить: «що в короткому часі пережив життя багато і сподобалася Богові його душа, тому випровадив його зі світу, щоб злість не відмінила його життя».

Народився в Явірнику Руським, де його батько був священиком. Маючи 10 літ осиротів. Пізніше прийняв його до Перемишля його родич – великий владика – знаний нам єпископ перемиський Іван Снігурський. Михайло від самого початку проявляв здібності, – здібності щодо віри і здібності до музики. При парафіяльному хорі, який заснував владика Снігурський, Михайло пройшов першу школу, в якій зміг розвинути свої співочі і музичні здібності. Владика Іван Снігурський запрошує з Чехії кваліфікованого диригента і композитора Алоїза Нанке. У Нанке Михайло Вербицький отримав ґрунтовну музичну освіту, зокрема, з композиції. Вже тоді він проявив великий таланти. Вчився, заміряв стати священиком, пішов до семінарії у Львові. Якось так не склалось цій людині, він залишає семінарію, повертає до Перемишля, там працює в дяківській школі, учителює і починає творити свої композиції. На роки його життя випадають неспокійні післялистопадові часи (повстання 1830 р.), рік 1848 («Весна народів»).

У тодішній Європі проходять рухи національного усвідомлення. Цей процес стосується також нашого народу, в якому починає народжуватися національна свідомість, перш за все тут в Перемищині і по цілій Галичині. На Великій Україні є Тарас Шевченко, Котляревський та інші, а він працює тут, – створює великі музичні твори, це є цікава музика, і хоч вона, як кажуть, міщанська, простенька, але разом глибока. У 1863 році написав музику до 11 віршів українських поетів на чотири чоловічі голоси, пізніше, у 1869 ще 12 пісень. Пише теж музику для вистав театру заснованого 1848 року в Перемишлі, а від 1863 для театру у Львові. Пише музику до україномовних текстів. Уникає русофільства. Захоплений Бортнянським створює свою музику до Літургії, яка співалася по наших церквах в Галичині. Захоплений Словом Божим поступає до семінарії у Перемишлі, яку кінчає у 1850 році й зразу ж отримує свячення.

Але у тодішньому часі до його особи не була переконана Перемиська Консисторія, кожному з нас може видаватися очевидним, що великі постаті повинні були б залишитися у великих містах – йому якось не пощастило. Варто було б сьогодні придивитись до його великої смиренности, до його священничого життя, до покори. Бо ж вмирає його перша дружина, а після висвячення і друга. А йому – душпастиреві і музикантові – приходилось жити і працювати на тих бідненьких парафіях.

Що кілька років йому доводилося переїжджати з однієї сільської парафії на іншу, аж поки 1856 року він не осів тут, у селі Млини, де прожив решту свого життя. І саме тут, в цьому селі, пише музику до вірша Павла Чубинського «Ще не вмерла Україна». Ця мелодія принесла йому славу по всій Україні і світі. Ця мелодія до слів Чубинського з початку співана так часто в нашому народі на Перемищині, стала провідною патріотичною піснею, а згодом державним гимном України. Можна сказати, що отець Михайло своєю імпазантною великою музикою одухотворив вірш Павла Чубинського, тхнув у нього духа і любов. У 1863 р. написав теж музику до «Заповіту» Тараса, але його гимн став найбільш улюбленим твором. І для нас тут, на Перемиській землі, це дуже важливе, що вперше він був виконаний у Перемишлі на шевченківській академії в 1865 році – і цей факт відмітила львівська газета «Слово». Але не думайте, що це так зразу співали – от по prostu заспівали, пізніше пісня іде в народ, входить поміж молодь. Бо о. Вербицький був священиком добрим, досконалим, він потрапив з Млинів до Перемишля ходити пішки..., ходив до інших парафій, щоб навчати дітей та молодь.

Тоді формувалася свідомість, щойно прогрімла «Весна народів», і він у це входить. І цей гимн розходився співаний по хатах, по селах, по малих гуртках. Нічого дивного, що пізніше, коли за митрополита Шептицького у 1933 р. відбувся здви́г молоді числом 100 тисяч осіб, то ця молодь, вихована тут на Галичині, в Перемищині брала в цьому участь. А великий вплив на це мав той велетенський дух – о. Михайло Вербицький. Зі священства, з любові до Бога, було джерело його творчості, його життя, його любові до других, любові до свого народу. Тут собі виписав, як вже тоді остерігав у своєму вірші о. Іван Гушалеви́ч:

«Мир вам братя всім приносим,
Мир, то наших отців знак,
Мира з неба всі днесь просим,
Ци богатий, ци бідак.
Разом руки си подаймо,
І як братя ся любім,
Одні другим помагаймо,
К общей меті поспішім».

До цього вірша о. Михайло пише музику, вже тоді закликає народ до єдності – подати собі руки, – бо народ був посварений і таким є. І тільки єдність може цей народ скріпити. Вже тоді він знав і бачив біду наших людей в Галичині, то ж і пише музику до одного вірша Володими́ра Стебельського *На погибель!* і його часто співали, ним виховували свій патріотизм. Не думаймо, що Галичина була тоді в так щасливому часі. 1863 рік – й тоді виїздили на заробіток, повторилось це і в нинішніх часах. Тоді теж поривали дівчат і жінок до всяких «домів». І в тому часі бідні люди теж виїздили за працею, а Вербицький як священик, тоді це добре знав, і тому пише цю музику.

Він добре розумів ці болі, бо ж у його короткому житті сам чимало такої біди пережив. Його приятель священик пише, що на обід в нього не раз були тільки

яблука і нічого більше. Порівняймо з нашим часом, що ми маємо на обід? І Бог сам заховав його, цей пам'ятник, скроменький гріб. Цвинтаря вже майже нема, але він є і його пам'ять, бо він не увесь помер, – живе в Бога, але і його діло живе. Скільки ж воно перейшло, на цьому гимні були виховані люди, що за ці ідеї віддавали своє життя. Недавно у вересні на Синоді в Брюховичах показали нам виставку тих всіх, які на Сибірі страждали і помирали, синів і дочок нашого народу. Не тільки священники, але і миряни, монахи, монахині, сотки тих людей, що їх безбожний сталінський комуністичний режим нищив, щоб не було ніякої національної свідомости. А Вербицький належить до тих велетнів свідомости і відродження.

З Перемишля вийшли теж діла каноніка Могильницького, – теж на Україну, на Галичину, тобто у ці землі, які зроджували тих людей. Вони усвідомлювали, будили віру і збуджували надію, що однак прийде свобода і відродження, і Вербицький цю надію кріпив, всюди там, де бував зі своєю гітарою, серед цієї молоді, і хоч його життя було коротеньке – прожив 50 років, але як багате, як гідне до наслідування. Я сам пам'ятаю – бо бачу, що тут зібрані всі молодші від мене – як цей гимн співали по хатах, там в Спасі, де я народився, при заслонених вікнах, бо не можна було цього голосно говорити, бо ж переслідували, забороняли його друкувати і перед війною і пізніше, тим більше за радянських часів, що не було до подумання, бо вони співали такий гимн; для перестороги Вам процитую: «Живи Україно велика і сильна, в Радянськiм Союзi ти щастя знайшла».

Знаємо, яке то було щастя, 10 мільйонів жертв Голодомору. За що віддавали життя – за те, що були вірні, що були українцями, що не хотіли цієї «чудесної господарки», якої наслідки Україна мусить до нині лікувати і не знати, коли вилікує. Але теж ті люди, яких вивозили на Сибір кріпились тією надією. З ними був там Слуга Божий наш Кардинал Патріярх Йосиф Сліпий, були там сотні наших священників, вихованих на любові до свого Слова, до своєї Церкви. А цей гимн – тож був гимн цих вояків, які співали його, хоч не став офіційним, бо ж, щоб визнати офіційним, треба було незалежності, але він помалу входив між народ і люди знали, що це є. Ці три речі, Брати і Сестри, – слова гимну, чудесна мелодика, глибока, яка пориває; – символіка Тризуба й синьо-жовта фана, над якою дискутували, протестували, але вкінці погодилися, адже це небо і пшениця, родюча українська земля. Чи це комусь шкодило? Бо хто є прив'язаний до Церкви, до гимну і його до слів, до символіки, то той буде жити надією, буде це захищати. І ці цінності вносить о. Михайло Вербицький – священник, душпастир, любитель людей, великий любитель справедливости, свого слова.

Можна ще багато говорити, але це, що зробив для нас, для народу, це залишається безсмертне. Жив коротко, але прожив багато щасливого життя; натхнув цей народ, це з його піснею вмирали люди, у 40-х роках співали її по лісах. З цією піснею ішли по хатах і з тим прапором, і з тим знаком не раз схованим. Богу дякувати, що тепер це маємо, але це все треба захищати. Дивує нас, що на Україні триває дискусія, якою має бути мова, що впроваджують іншу мову. Народ, який забуде свою історію і минуле, втратить силу до існування, він розпадеться. І тому треба підтримувати культуру, мову, українські звичаї, те, що було доброго, що

походило від тих великих людей – від Тараса, Вербицького, Бортнянського. То є чудесні речі. Це треба зберігати, а не дискутувати, чи на Україні має бути українська чи російська мова. То є страшне так дискутувати і переконувати, що краще би мали одну універсальну мову? Об'єднані народи зберігають свої мови, хоча англійська стає універсальною. І треба про це пам'ятати. Того вчить нас цей, який відійшов. Але не відійшло його безсмертне діло, яке триває і триватиме. А це залежить теж у великій мірі від нас, від нашої постави.

Говориться не раз багато, тож ті вояки воювали, – але не говориться всього. Бо ж помагали наші вояки, починаючи з Відня, була відсіч для турків, були там і вояки з України. Польська держава все брала козаків на війну, нічого про це не говорили. Поїдете на Монте Касіно, подивіться на цвинтарі, праворуч – скільки там тих «ломаних» хрестів, тож то українські вояки, які з тим гимном і надією на свободу ішли до бою. Не говориться. Розповідається про «чудо над Віслою», таж там теж були наші вояки, які воювали. Ніхто про них не згадає, щоби, не дай Боже, не уразити. Але ж вони разом воювали за свободу, а цієї свободи не дістали. Пізніше по Ризькому Трактаті маршал Пілсудський сказав: «перепрошую вас панове». І пішли до таборів, жили в таборах. Маємо Пикуличі, маємо інші, на Куявах. Тих таборів було багато, там теж гомоніла ця пісня, там теж живила надію. Дорогі Брати, ця пісня, цей гимн, ці твори, ця музика і його священнича постава, скромність і велика доброта – залишається в наших серцях. Тішуся, і він нині радіє в небі, бо певно не сподівався, що стільки достойних осіб прийде тут, щоб звеличати, помолитися за спокій його душі. Напевно є вдячний і буде Вам пам'ятати. Але візьміть ці слова, подайте руки і зберігайте те, що він нам залишив і наша Церква продовжує, бо ця Церква – це була мучениця, добре знаєте. На Арбаті клякали, молилися, щоб була свобода на Україні, релігійна свобода, це були священники, монахині, скромні люди. Ця незалежність здобута великою ціною і треба її захищати. Слава Ісусу Христу!

Проповідь Митрополита Перемисько-Варшавського Іоана (Мартиняка) на урочистостях в Млинах 7 грудня 2010 р. з нагоди 140-ліття смерті о. Михайла Вербицького // *Перемиські Архиепархіальні Відомості*, рік VIII, ч. 10. Перемишль 2010, с. 70–74. Передрук здійснюється за благословенням Митрополита.

До друку приготував *Володимир Пилипович*

